

2 Кафедра
оновлено!
СТОР.

4 Александр Рейтій
про математику й не тільки...
СТОР.

7 Вечірній
екодіалог
СТОР.

Віднаходити місце **щастю** попри все... Олександрові Рішку – 70

...Сталося так, що з доцентом кафедри факультетської терапії медичного факультету О.Рішком ми познайомилися не на його звичному місці роботи – у міській лікарні, а в спортивному комплексі УжНУ. Олександр Адальбертович, попри поважний вік, активно займався настільним тенісом (до речі, на дуже пристойному рівні, про що вже «Погляд» свого часу повідомляв). Уже тоді за ближчого знайомства я виокремив фаховість, інтелігентність, енергійність, чудову фізичну форму й водночас шляхетну простоту цієї людини. Отож розмовляти з нинішнім ювіляром, якому виповнилося 70 років, було і цікаво, і невимушено...

О.Рішко народився 15 березня 1955 р. в Ужгороді. У школі виявив схильність до знань, закономірно СШ №1 ім. Т.Г. Шевченка закінчив із золотою медаллю (1972). Любив медицину, тож став студентом медичного факультету УжДУ. Із того часу доля ювіляра вже понад 40 літ переплітається з рідним медфаком: тут минули найкращі студентські роки, відмінне навчання успішно поєднувалося з активною громадською діяльністю та спортом. Колега пригадує, як енергійно брав на себе ноші обов'язків голови спортради, голови профбюро факультету, зніціював на факультеті перші дискотеки та Дні Гіппократа.

Особливі успіхи мав у спорті: у 1977 р., уже в ранзі неодноразового чемпіона міста й області, здобув звання майстра спорту з настільного тенісу. Звичайно, найголовнішим на той час був і професійний здобуток – диплом лікаря з відзнакою (1978). Склалося також особисте життя в цей період: саме на медичному факультеті познайомився з дівчиною, котра стала чудовою дружиною. Згодом кохана подарувала двох кремезних хлопців, які успішно здобули вищу освіту. Утіхою є й дві чарівні онуки.

Олександр Адальбертович – відмінний сім'янин, але його вагомість для краю – насамперед у професійній діяльності. Ще в студентські роки займався в науковому гуртку, збагатився традиціями гармонійного єднання педагогічної, наукової, клінічної роботи. Не дивно, що на медфаку розпочав лікарську, наукову та викладацьку діяльність, зростаючи в колі таких фахівців і яскравих особистостей, як професори Іван Мельник, Михайло Фатула, Микола Кишко, доценти Андрій Сочка, Юлій Рошкович, Михайло Лазорик, Михайло Шютев. Усіх їх ювіляр згадує з удачністю, уважає своїми вчителями, котрі згодом стали ще й колегами та друзями. Особливо відгукується про М.Фатулу, згадуючи професійне, наукове спрямування, доброзичливу, творчу, колегіальну ат-

В Олександра Рішка – багатий життєвий і педагогічний досвід: передавати студенткам і студентам є що!

мосферу на кафедрі, яку успішно продовжили й продовжують творити відповідно Тарас Ганич та сьогодні Мар'яна Дербак. За підтримки фахівців такого рівня в 1991 році успішно захистив кандидатську дисертацію, продовжуючи вивчати проблеми артеріальної гіпертензії, метаболічного синдрому, профілактичної кардіології, клінічних випадків рідкісних захворювань. Дослідження вилилися в майже 180 публікацій, із яких близько 140 наукових та 40 навчально-методичного характеру. Серед них – і розміщені у фахових журналах, а також у виданнях, що входять до баз Scopus, Scopus, Scopus.

Про авторитет О.Рішка як ученого, фахівця-лікаря говорять і такі факти: він є членом Угорського та Європейського кардіологічних товариств, Угорського товариства медичних працівників, закордонним членом Угорської академії наук, у 2021 році отримав подяку МОН України «За багаторічну сумлінну працю, вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих спеціалістів та плідну науково-педагогічну роботу».

Загалом діяльність Олександра Адальбертовича різноманітна. То він як очільник Закарпатської філії Угорського то-

вариства кардіологів та член президії Угорської академічної ради Закарпаття організовує доставку й розподіляє гуманітарну допомогу від Будапештського медичного університету для Ужгородської міської лікарні та медичного факультету УжНУ (а це медикаменти, лікувально-діагностичні засоби й апаратура на понад 15 тисяч доларів!), то завдяки його керівним і спортивним зусиллям команда викладачів медичного факультету стає незмінним чемпіоном із настільного тенісу в спартакіадах рідного вишу...

Тепло відгукуються про ювіляра й колеги. Зокрема, ректор УжНУ, професор Володимир Смолянка зауважив: «Основні якості – інтелігентність, порядність, розум та мудрість. Аналіз Рішка завжди точний, як і висновки, а виклад думки делікатний. Чудовий батько й чоловік». Олександр Болдіжар, багаторічний декан та голова ради медфаку, зазначає: «Між нами невелика різниця у вікові. Ми разом училися. Можу сказати, що Олександр Адальбертович – людина, яка зробила себе сама. Ще аспірантом постійно вжив зразки біологічних матеріалів до міст іншої республіки, аби якісно виконати дисертаційну роботу. Цілеспрямований,

закоханий у кардіологію, один із кращих у ній. До колеги постійно звертаються за консультацією інші фахівці. Має прекрасну сім'ю, відданий спорту, стежить за собою, тому особливо бажаю, щоб надалі не мав збоїв зі здоров'ям».

Своєю чергою, нинішній виконувач обов'язків декана Олег Девіняк додає: «Олександр Адальбертович – чудовий друг і колега. Високоосвічений та обізнаний у нюансах професії. Вирізняється ще й потужним ентузіазмом та щирим бажанням передати своє лікарське мистецтво молоді. Для кожного студента, який приходить до педагога на цикли, є наперед підготовлена папка з повним обсягом необхідної інформації. Саме Олександр Адальбертович не байдужий щодо не якісних тестів на КРОК і надсилає листи про це в Центр тестування. А ще вивчає програми підготовки іноземних закладів і пропонує вдосконалення на рідному факультеті. Маємо велике щастя, що доля привела доцента Рішка до нашого медфаку. Ми впевнені: із відчуттям удачності нині багато лікарів-практиків пригадують заняття педагога й приєднують до світлих побажань із нагоди свята».

Закінчення на стор. 2.

Про фінансовий план університету та науково-педагогічну діяльність ФМЕВ

Цього місяця відбулися два засідання вченої ради альма-матер. Перше – 18 березня. На зустрічі, яка тривала в онлайн-форматі, затвердили Правила прийому на навчання для здобуття вищої освіти в УжНУ 2025 р. Відповідальний секретар приймальної комісії Петро Горват представив Проект правил і розповів про подорож новітньої кампанії.

Удруге члени вченої ради зібралися 25 березня. Традиційно розпочали з приемного: ректор вишу, професор Володимир Смоланка привітав із днями народження. Зокрема, нагородив грамотою ювіляра, доцента кафедри охорони материнства та дитинства Василя Калія. Було вручено дипломи й атестати, що засвідчують присвоєння вчених звань.

Відтак головна бухгалтерка Руслана Вовчанська виголосила доповідь про фінансову діяльність університету в минулому році й бюджет на 2025-ий: «За програмою 2024 р. надходження до загального фонду становили 299,4 мільйона гривень, до спеціального – 431,9. Порівняно з 2023 роком надходження до загального фонду зросли на 16,5%. Позитивним є те, що впродовж останніх років надходження до спеціального фонду перевищують надходження до загального». Фахівчиня розповіла про витрати на матеріали, обладнання, оплати комунальних послуг тощо, а на завершення презентувала фінансовий план на 2025 р.

Доповідь про науково-педагогічну діяльність факультету міжнародних економічних відносин виголосив декан, професор Микола Палінчак: «Структура факультету – кафедра міжна-

родних економічних відносин; прикладної лінгвістики; міжнародної політики; теорії та практики перекладу. Також у нас є Інститут державного управління та державного розвитку. Головне завдання професорсько-викладацького складу – підготовка висококваліфікованих спеціалістів і патріотів нашої держави». Сьогодні на ФМЕВ навчаються 558 студентів, 424 із яких на денній формі, а 134 – на заочній. Є 8 іноземних здобувачів фаху – громадян Чехії, Вірменії, Словаччини, Австрії, Індії. Крім того, очільник підрозділу розповів про матеріально-технічне забезпечення, міжнародну співпрацю, наукову й виховну роботи.

Далі перейшли до атестаційних справ. Учені звання доцента здобули Василь Алмаші (кафедра стоматології післядипломної освіти), Володимир Андришин і Владислав Міца (економіки, підприємництва та торгівлі), Валерій Беляєв (хірургічних дисциплін), Антон Козьма (фізичної та колоїдної хімії), Валерій Машура (хірургічних хвороб), Ганна Машура (факультетської терапії), Іван Мигович (терапії та сімейної медицини), Андріанна Мільо (прикладної лінгвістики).

Насамкінець розглянули питання про підтримку висунення кандидатів на вакансії членів-кореспондентів НАН України, призначення рецензентів для попередньої експертизи докторської дисертації, затвердження кошторису витрат студентської ради на 2025 р., створення лабораторій у структурі навчально-наукового центру підвищення кваліфікації тощо.

Скиба Софія,
«Погляд».

Із човном давньогрецького Ясона... Відкриття оновленої кафедри

24 березня на факультеті міжнародних економічних відносин відкрили оновлену кафедру міжнародних економічних відносин. Кабінет модернізували в лютому за підтримки м. Поважська Бистриця (Словаччина). Ініціатори – міський голова, завідувач кафедри політології університету ім. Олександра Дубчека в Тренчині, почесний доктор УжНУ Карол Янас та декан нашого ФМЕВ, професор Микола Палінчак.

До реалізації проекту долучилися й предстваник української дипломатії Іван Грицак, регіональний голова Українського союзу промисловців і підприємців Олексій Кіндрат, голова Наглядової ради ПРАТ «Єврокар» Олег Боярин, члени асоціації випускників Аттіла Бочкай і Василь Матій. У межах реновації розроблено емблему (на одній зі стін) –

човен давньогрецького героя Ясона, на якому той мандрував у пошуках золотого руна.

Завідувач кафедри, професор Володимир Приходько подякував ініціаторам проекту; а ще ректорів УжНУ, професорів Володимиру Смоланці; архітекторів Василю Батрину; спеціалістів з інтер'єрного дизайну Робертові Товту; головному будівничому Аттілі Бочкаю. «І ще раз величезна вдячність за те, що ми отримали оновлений дім, де творитимемо науку й виховуватимемо чудових студентів», – додав Володимир Панасович. Ректор відзначив удале планування кабінету. «Усе вийшло так, як ми уявляли», – мовив Карол Янас і підтвердив, що співробітництво продовжать.

Реновація приміщення відбувалася на тлі капітального ре-

монту двох корпусів, розташованих на «БАМі» (проект NEFCO), а також державно-приватного партнерства: випускники університету, зокрема факультету, приєдналися до двох промоутерів.

«У нас тісна співпраця з Тренчинським університетом. Карол Янас вирішив посприяти оновленню кафедри міжнародних економічних відносин і допоміг із матеріалами для ремонту. Долучилися й наші підприємці, асоціація випускників факультету. Вийшла чудова сучасна локація для роботи викладачів. Рухаємося вперед, працюємо над тим, щоб укласти угоду з Тренчинським університетом щодо програми «ERASMUS», – підсумував Микола Михайлович.

Софія Скиба,
«Погляд».

Фото Валерії Мельник

Маємо абсолютну чемпіонку України з кікбоксингу

Першокурсниця факультету здоров'я та фізичного виховання альма-матер Марія Королович завершила виступи на чемпіонаті України серед юніорок 16–18 років, ставши тричі поспіль абсолютною чемпіонкою України з кікбоксингу WAKO.

Результатові передували три роки повної беззаперечної переваги на чемпіонатах України в трьох розділах дисциплін: лайт, кік лайт і пойнтфайтинг!

Наступного року Марія пере-

ходить у дорослу вікову категорію – 19+. А поки вітаємо представницю нашого університету з рекордом. Нагадаємо: до цього вона була бронзовою призеркою чемпіонату світу серед юніорок, золотою володаркою Кубка планети серед юніорок та чемпіонкою світу серед старших кадеток, а також срібною призеркою чемпіонату Європи. Так тримати!

За інформацією факультету здоров'я та фізичного виховання.

25 березня – День служби безпеки України, а 26 березня – День Національної гвардії України. Вітаємо наших захисників і вдячні їм за кожен прожитий день.

Віднаходити місце щастю попри все... Олександрові Рішці – 70

Закінчення. Початок на стор. 1

Добре знає іменинника й завідувачка кафедри факультетської терапії, професорка М.Дербак: «Шановного нашого ювіляра насамперед пам'ятаю як свого викладача, наставника. Пригадую: проходили заняття на 6 курсі з циклу кардіології, де на кожній парі Олександр Адальбертович

демонстрував цікавий клінічний випадок з упевненою манерою викладу, яка мала всі ознаки академічної. Ми на цей час просто завмирили. Його здатність зацікавити студентів полягала в умінні пояснити складні медичні терміни зрозуміло, що було дуже цінним для нас. Заняття приносили задоволення, ми не відчували напруги, хвилювань. Після кожної пари залишалися шалені емоції, і кожен із великим нетерпінням чекав наступного заняття. Наставник уміло впливав на нашу свідомість, формував переконання – ми поволі ставали іншими, маючи перед собою приклад високого професіоналізму, інтелігентності, шляхетності, мудрого, стриманого й спокійного патріотизму. Ці риси притаманні ювілярові й сьогодні-

ні. Уважаю, що мені поталанило працювати разом з Олександром Адальбертовичем, бо він є надійною опорою, тим, із ким можна завжди порадитися, від кого багато чого навчаєшся. Тож маючи нагоду, щиро вітаю! Від усього серця й колег-кафедралів бажаю козацького гарту, духовних і фізичних сил, любові й добробуту в родинному колі. Нехай продуктивне творення супроводжує Вас до останнього дня. Не припиняйте робити те, що вмієте й знаєте, – ні з пенсією, ні з віком, ні з інших причин та обставин. Творець підтримує тих, хто творить!»

А ось колега з Угорщини Йожеф Балог цінує Олександра Адальбертовича ще й за те, що профілактику вважає одним з основних рішень у боротьбі з

недугами: «Передає цей погляд учням. Доцент самовіддано ділиться досвідом багаторічної практичної роботи на клінічній кафедрі зі своїми студентами».

Власне й здобувачі фаху такої ж високої думки про наставника. Скажімо, у результаті анонімного опитування в анкетах знаходимо такі думки: «Найкращий викладач, який був у мене за 6 років навчання», «підготував для кожного студента папку з повним обсягом необхідної інформації й дійсно зацікавлений, щоб нас навчити. Людина з великої літери», «дуже подобається підхід викладача, дуже гарне пояснення, «розговування». Розібрали багато тестів «Крок». Дякуємо, «навчання за новими протоколами й новою термінологією»...

А що ж сам ювіляр думає з висоти 70 прожитих літ? Ось його слова в розмові: «Важко бути щасливим на озері щастя в морі нещастя: коли триває війна, гине цвіт нації, а світ рухається в неправильному напрямку. Але озирнувшись, я щасливий, бо з радістю йду на роботу: до студентів, пацієнтів, колег на кафедрі й у лікарні. Із радістю повертаюся до сім'ї, улюблених онучок, друзів зі спорту».

Від себе додаю: сподіваюся, що так буде ще не один десяток літ. Вітання Вам, шановний Олександр Адальбертовичу, вдячність за співпрацю з часописом і за те, що в ній зародилося щось більше ніж просто ділові університетські стосунки...
Володимир Тарасюк,
«Погляд».

Всеукраїнська олімпіада з хімії

Не без нашого Інституту хімії та екології

IV етап Всеукраїнської учнівської олімпіади з хімії тривав в Ужгороді. Зібралось майже 140 юних знавців цієї науки. Змагання складалось з трьох турів: два теоретичні та експериментальний. Теорію учасники склали в Ужгородському науковому ліцеї, а практику – в Навчально-науковому інституті хімії та екології УжНУ. Залучили викладачів та магістрантів, які дбали про техніку безпеки.

«Хімічний факультет, теперішній Інститут хімії та екології, повністю готовий! У нас є сучасні

лабораторії, які вдалося обладнати завдяки спонсорам. Чекаємо учнів. Проблем із проведенням експериментів не буде. До того ж працюватимуть із чистими реактивами», – зауважив директор Інституту, професор кафедри органічної хімії Василь Лендел.

В УжНУ радо приймали гостей і намагалися створити якомога кращі умови, аби олімпіада залишила чудові спогади, як і свого часу – для нашого ректора Володимира Смоланки. На відкритті згадав: «Я думаю, що молодь за ці кілька днів дістане величезне

задоволення не тільки від самого процесу змагальності, від результатів, а й від нашого міста, від атмосфери, яка панує на олімпіадах. Я був неодноразово учасником колись іще республіканських змагань із хімії, тож досі пам'ятаю, як це. Учням бажаю вдало показати себе, добре провести час, ну й запрошую стати студентами нашого вишу».

До речі, востаннє на Закарпатті олімпіада з хімії всеукраїнського масштабу відбувалася в 1999 р. **Мирослава Гараздій,** «Погляд».

Дипломатія під час війни: виклики, досвід і роль Тунісу

На факультеті історії та міжнародних відносин у межах проекту «Дипломатичний фронт» відбулася онлайн-зустріч із Надзвичайним і Повноважним Послом України в Тунісі та Лівії Володимиром Хоманцем. Ішлося про досвід роботи в умовах війни, про дипломатичну діяльність у другому за площею й населенням материкові у світі. Особливу увагу спікер приділив найменшій за площею в Північній Африці арабській державі, яку вважає

перспективною для України. Посол майже всю зустріч присвятив розповіді про Туніс: його культуру, економіку та туристичні можливості. Наголосив, що країна є стабільною та безпечною в умовах регіональних потрясінь. Закликав українців звернути увагу на цю державу не лише з туристичного погляду, а і як на потенційну економічну партнерку.

В.Хоманець розпочав дипломатичну місію ще до повномасштабного вторгнення. Нині він акредитований у двох краї-

нах, але зона відповідальності Володимира Анатолійовича охоплює значно ширші масштаби. В Африці працює 17 вітчизняних посольств, і на відміну від США, які останнім часом закривають дипломатичні установи, Україна під час війни відкрила сім нових таких представництв.

Після 24 лютого 2022 р. робота наших дипломатів значно ускладнилася. Один із головних викликів – безпека, оскільки російська пропаганда активно діє і в Африці. Доводиться працювати

за непростих умов, іноді фактично в зоні підвищених ризиків. Усе ж у Тунісі ситуація залишається відносно спокійною.

Посол також поділився своїм професійним шляхом: починав із найнижчої посади й уже чотири роки працює в дипломатичному корпусі, зокрема очолював департамент наукової дипломатії. Одне з головних правил у роботі: «Я не маю права на помилку».

В.Хоманець наголосив: політики повинні зосереджуватися на розвитку економіки, а не на

бізнесі, оскільки це різні поняття. Також закликав уважно обирати експертів для аналізу інформації: справжньому фахівцеві необхідна відповідна освіта, досвід у сфері експертизи та вміння робити обґрунтовані висновки.

Зустріч дозволила більше дізнатися про діяльність українських дипломатів за кордоном, а також почути про можливості співпраці з Тунісом.

Аліна Терпак, студентка відділення журналістики.

«Школогобов'язані», модні в архітектурі та унікальні в раритетних виданнях...

Із виставки до 175-ої річниці з дня народження Томаша Масарика

Чи знали ви, що в нашому краї були часи, коли з 8 до 14 років діти повинні були навчатися? Мотивація – розуміння того, що лише освічені можуть досягти чогось у житті, відповідно й престижність. Як наслідок – зниження рівня безграмотності та зникнення такого явища до 1939-ого (із доповіді С.Гануса). Про ці та інші факти із життя чеського філософа, першого президента Чехословаччини охочі довідувалися під час презентації розгорнутої виставки, яку підготувала Наукова бібліотека УжНУ.

«Зі спецфонду відділу краєзнавчої літератури «Карпатика» представляємо понад 200 книжок. Ми дуже надіємося, що ця експозиція надихне студентів, досвідчених науковців на нові розвідки. Запрошуємо до естетичної насолоди від раритетних видань, яким понад 100 років», –

зауважила Вікторія Воробець, заступниця директора Наукової бібліотеки УжНУ.

Запропонована для відвідувачів (а зібрався повний читальний зал книгозбірні!) література – різних років і чотирма мовами. «Найбільше – народною. Це – часопис «Пчілка», підшивки «Українського слова», «Руської ниви» та інші видання, які виходили за часів Масарика або в яких є згадки про нього. Радіємо, що маємо такий великий фонд періодики, адже науковцям є із чим працювати», – каже Марія Чорній, завідувачка відділу краєзнавчої літератури «Карпатика».

Крім виставки, можна було більше дізнатися про постать відомого діяча з невеличких лекцій. Доцентка кафедри історії Угорщини та європейської інтеграції, координаторка ужгородського представництва

Чеського центру в Києві Любов Павлишин розповідала про Т.Масарика як про певний бренд Чеської республіки, акцентуючи на інтелігентності, моральності, вихованості, навіть особливостях убрання... Дуже цінував освіту. Це у виступі підтвердив і старший викладач кафедри модерної історії України та зарубіжних країн Сергій Ганус, про що йшлося у врізці цього матеріалу.

Також викладач поділився для «Погляду» певними міркуваннями щодо внеску Масарика в освіту: «Той досвід настільки унікальний, що сьогодні, у 2025 році, немає потреби вигадувати щось нове, а варто згадати добре забуте старе. Зокрема, ідеться про методику, адаптовану під вікові потреби дитини. Це чудово ілюструє вірш – «напучування школярів», який я зачитав на заході... «Не поїду до школи, бо у школі нудно. Не хочу учи-

тись, бо учитись трудно. Краще буду дома з котиком гуляти, буде мене котик весь час забавляти» Прекрасна ідея! «А їстоники будеш? І їсти, і пити». Тобто буде! «Коли так, то треба до школи ходити». Можна з «котиком гуляти», та «доведеться, любий, хліба добувати». Розумієте? «Без розуму хліба нігде не здобудеш і голодний ціле життя своє будеш». Коли ми говоримо про завдання громадянського виховання, нам знову ж таки варто згадати досвід Масарика, що насамперед асоціюється з тим культом демоскратії, яким людина приймалася буквально з перших років свого свідомого життя. Тож ми й ознайомлюємо із цим студентів».

Невеличку доповідь про модернізм в Ужгороді за часів Масарика підготував першокурсник інженерно-технічного факультету Арсен Сеневич. Каже: «Тодішній президент Чехосло-

вацької Республіки розвивав інфраструктуру, яка була пов'язана з відповідною течією. Уважав, що модернізм – крок у майбутнє. Будував школи з «нуля».

На завершення Яна Кесселова, лекторка словацької мови та культури кафедри словацької філології, зізналася в любові Ужгороду в контексті спогадів про Т.Масарика: «Люблю місто за особливу атмосферу в кожному пору року. Обожаю гуляти маршрутом від вулиці Масарика, біля його пам'ятника й до мосту Масарика, повз його школу. Відчуття – мов історія оживає, вибираючись із книжок, і наповнює наші будні».

Виставку одразу ж після заходу перенесли до відділу краєзнавчої літератури, аби найрідкісніші видання ще були в доступі для відвідувачів.

Мирослава Гараздій, «Погляд».

Олександр Рейтій: «Ми намагаємося показати, що математика не є сухою наукою...»

Цьогоріч УжНУ відзначатиме 80-ий день народження. Без сумніву, із кожним роком альма-матер удосконалюється, а на її базі з'являється щось нове. Наприклад, на першому поверсі нового корпусу на «БАМі» було відкрито інформаційний центр, одним із керівників якого є завідувач кафедри алгебри та диференціальних рівнянь факультету математики та цифрових технологій, доцент Олександр Рейтій. Про роботу інноваційного простору, міжнародні проєкти, викладацьку й наукову діяльність – в інтерв'ю.

– Чим займається Ваша кафедра з погляду наукових інтересів?

– Я хотів би трішки розповісти про історію кафедри, тому що вона не зовсім звичайна. До 2021 року на факультеті були дві окремі кафедри: кафедра алгебри й кафедра диференціальних рівнянь та математичної фізики. У 2021-ому через зменшення кількості науково-педагогічних працівників прийняли рішення про об'єднання – і 1 вересня з'явилася кафедра алгебри та диференціальних рівнянь. Мене призначили виконувачем обов'язків завідувача, а потім обрали на посаду. Спочатку було непросто, бо це різні колективи, але гадаю, що мені як керівнику вдалося їх згуртувати. Із науковою тематикою так само: кафедральні теми об'єднали. З алгебри – теорія матричних зображень скінченних груп над деякими комутативними кільцями, деякі класи підгруп групи $GL(n, K)$ і p -груп Чернікова. Інша половина – диференціальні рівняння: побудова нових конструктивних методів для дослідження різних класів лінійних та нелінійних як звичайних диференціальних рівнянь, їх систем, так і рівнянь із частинними похідними. Вийшла комплексна тема. Викладачі продовжують працювати над своїми науковими дослідженнями, тут ніяких обмежень немає.

– А як щодо Вашого професійного шляху?

– Я випускник фізичного факультету. На третьому курсі ми вибрали кафедри й керівників наукових робіт. Ще з першого курсу я мав досвід спілкування з Володимиром Лазуром, теперішнім деканом фізичного факультету. Був тоді завідувачем кафедри теоретичної фізики. Володимир Юрійович сформулював мені тематику, я почав її досліджувати. Уже на четвертому курсі опублікував кілька тез конференцій, на п'ятому – статтю в співавторстві в журналі «Доповіді НАН України». Потім я вступив до аспірантури, виконував наукову роботу під керівництвом свого наставника й у 2003-ому захистив кандидатську дисертацію в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка зі спеціальності «Теоретична фізика». Із 1 вересня почав працювати на тодішній кафедрі диференціальних рівнянь та математичної фізики. Відбулася своєрідна перекваліфікація з фізика-теоретика в математика. Але предмети, які я вив, були пов'язані з фахом. Наприклад, та ж теоретична механіка мені

близька, а з диференціальними рівняннями мав справу в дисертації. Зокрема, з асимптотичними методами розв'язування диференціальних рівнянь із частинними похідними. Тому не можна сказати, що я потрапив у зовсім інше середовище. Колектив, звичайно, новий, із членів кафедри мало кого знав. Але влився – й отак дійшов до завідувача кафедри.

– Математика – доволі специфічна галузь. До неї потрібно мати хист. Як Ваш факультет здійснює профорієнтаційну роботу?

– Ми проводимо багато заходів. Наприклад, зустрічі з учнями шкіл області. Ви правильно кажете: слово «математика» викликає своєрідний страх. Власне, із цим навіть було пов'язане перейменування підрозділу. Колись він називався математичним факультетом, а зараз – математики та цифрових технологій. Ми вважали: оскільки в нас є спеціальності, пов'язані з інформаційними технологіями, програмуванням, то це потрібно відобразити й у назві. Загалом їх чотири: «Математика» (ОП «Комп'ютерна та бізнес математика»), «Середня освіта» (ОП «Математика. Інформатика»), «Прикладна математика» (ОП «Системи штучного інтелекту»), «Системний аналіз» (ОП «Системний аналіз»). Ми намагаємося показати, що математика не є сухою наукою, бо учні шкіл того не бачать. Їм здається, це все – суцільні формули, складні теореми, доведення. Звичайно, класична математика є основою для всіх галузей, але на зустрічах із нашими потенційними абітурієнтами завжди стараємося донести розмаїття застосувань. Наприклад, навіть студенти спеціальностей, пов'язаних з інформаційними технологіями, слухають і базові курси: математичний, комплексний, функціональний аналізи, диференціальні рівняння, алгебру, аналітичну геометрію тощо. Часто молоді люди кажуть: «Хочу бути програмістом! Навчіть мене працювати з комп'ютером!» Вони не розуміють, що в цього комп'ютера є математичні основи. Без їх опанування не можна просунути й здобути успіх. Інакше то будуть якісь поверхові курси.

Із двох спеціальностей – «Математики» і «Прикладної математики» – є аспірантура. Магістратуру з «Математики» ми перевідкрили торік. Теж добре подумали, як осучаснити, – і назвали ОП «Комп'ю-

терно-математичне моделювання». До речі, на бакалавраті вона називається «Комп'ютерна та бізнес-математика». Теж для того, щоб трішки розширити. І дійсно є відповідне забезпечення. Предмети, які викладають, не тільки «суто математичні» – вони пов'язані з актуарною математикою, застосуванням в економіці тощо.

Слід також відзначити, що на факультеті діють гуртки для учнів і студентів, наприклад, «Основи робототехніки та сучасні інформаційні системи», «Гурток спортивного програмування».

– Як і в студентів є практики?

– Якщо розглядати «Середню освіту», то – на базі шкіл. Здобувачі фаху порівну проходять педагогічні, пропедевтичні практики з обох предметів – математики й інформатики. Якщо говорити про інші спеціальності, є два варіанти. Може бути практика на факультеті. Тут студент має змогу вибрати кафедру. Особливо це стосується магістратури, оскільки такий освітній рівень дозволяє викладати – проводити лекції чи практичні. Звичайно, під наглядом викладача, із консультацією, але все ж випробувати сили. Щодо бакалаврів... У нас укладено багато договорів із підприємствами, зокрема із «Джейбіл Сьоркіт Юкрейн Лімітед», «Ядзакі Україна», «EPAM», «SoftServe», «PetersonApps», «Astound Commerce», «SharpMinds», іншими установами та організаціями області. Проте ми завжди даємо вибір. Ба більше, іноді самі студенти спонукають нас до налагодження контактів. Якщо хтось має бажання проходити практику на підприємстві, із яким немає договору, можемо його укласти. Тобто варіантів чимало. Головне – бажання.

– Як реалізують себе студенти й випускники?

– У нас є багато прикладів успішних випускників, котрі створили власні компанії. До того ж дехто повернувся в магістратуру, а хтось – в аспірантуру й тепер викладає. Ми це дуже цінуємо, тому що маємо практиків, які бачать не тільки суху теорію; із досвідом, тож можуть розповісти більше. Із ними цікаво студентам. Крім того, такі викладачі – молодого віку. Залучення аспірантів підвищує

зацікавленість здобувачів фаху в ІТ-технологіях. А зараз вони дуже стрімко розвиваються. Штучний інтелект, нейромережі, хмарні технології тощо. І через війну, на жаль, також. Ті ж FPV-дрони вимагають сучасного програмного забезпечення, в основі якого – математика. До слова, недавно відбулася доволі цікава онлайн-розмова магістрантів із нашим випускником, заступником керівника відділення «Ощадбанку» в Мукачеві Романом Фегером. Розповів, як математика допомогла йому в кар'єрі.

Ще була зустріч на заводі «Ядзакі». Студентам спеціальностей «Математика» і «Прикладна математика» провели екскурсію й розказали про завод, виробництво. Багатьох наших випускників із радістю беруть на роботу, тому що це – підготовлені фахівці. Вони успішно проходять відбір, тестування. Там добрі умови. Ті, хто туди влаштувався, дуже задоволені. Навіть деякі студенти вже підпрацьовують на підприємствах. Узагалі математику можна застосувати в багатьох сферах. Фахівець має базові знання, тому за допомогою підготовки йому легко навчитися конкретної професії. У того, хто вміє розв'язувати складні математичні задачі, працює логіка, розвинуто мислення. Така людина здатна значно швидше впоратися із завданнями, передбаченими в установі чи на виробництві. Часто навіть у побуті виникають ситуації, коли необхідно прийняти рішення. А в нас цьому присвячена ціла наука: на математичному рівні є готові методи, які за конкретних умов дозволяють приймати правильні рішення.

– Поки я шукала Ваш кабінет, побачила кілька дверей із табличками «Комп'ютерна аудиторія». Розкажіть про матеріально-технічне забезпечення факультету.

– Дійсно, у нас є комп'ютерні аудиторії. Намагаємося осучаснювати їх, бо як технології, так і комп'ютерна техніка швидко застарівають. Тут допомагають і спонсори – ІТ-компанії, які надають безкоштовну техніку. Для них вона, можливо, уже не актуальна, але для студентів – абсолютно прийнятна, адже ми

не ставимо перед ними завдання, наприклад, розрахувати траєкторію ракети для польоту в космос чи щось подібне. Тому ці ресурси нас практично задовольняють. Скажімо, «EPAM Systems» надала не тільки комп'ютери, а й столи, стелажі, дошки. Зрозуміло, що зараз університет не має таких фінансових можливостей, аби забезпечити всі факультети, кафедри відповідно до потреб у повному обсязі. Хоч виш завжди намагався йти назустріч і допомагати. Ось закупив обладнання для комп'ютерних класів. Ми всі розуміємо, у яких умовах держава. Тому, якщо хочемо якимось додатковим оновленням, то звертаємося до меценатів, спонсорів, пишемо проєкти для отримання грантів. Стараємося, щоб студенти працювали на сучасній техніці.

– Зараз ми перебуваємо в інформаційному центрі. Як він з'явився?

– У 2021 р. розпочався проєкт «Карпатський зоряний шлях», у межах якого й створили цей простір: обладнали конференц-зал, лабораторії, кабінети для викладачів, зібрали літературу. Є ще кімната для студентів, але не повністю готова. Частина коштів отримали з гранту, частину виділив УжНУ. Проте діяльність центру пов'язана не тільки з університетом. Наша команда започаткувала дві громадські організації: створений у межах одного з проєктів альма-матер «Інститут розвитку Карпатського регіону» і «Міжрегіональний центр транс-кордонної співпраці», з якими університет добре взаємодіє. У нашому інфоцентрі акумульовано результати роботи проєктів, де брали участь УжНУ та ГО. До речі, центр розробила дизайнерка – доцентка (і випускниця) Ірина Куцина. Звичайно, на різних етапах виникало багато проблем, але радіємо тому, що отримали. Усі приходять сюди, як у музей – подивитися. Багато хто навіть хоче використати планування. Уже були колеги з інших факультетів. Ось людина починає справу й хоче щось креативне. Я запрошував. Дивилися. Дуже сподобалося.

– У лабораторії – і дрони, інша техніка... Для чого вона?

– Це октокоптер зі звичайною камерою й квадрокоптер із лідар-сканером. Є потужний комп'ютер із ліцензійною програмою, на якому ми обробляємо інформацію, та лазерний сканер. Дрони використовують для зйомки поверхні. У нас був проєкт, пов'язаний із моніторингом зсувів, карстів. На території Закарпаття проблемним є Солотвино. Там не тільки зсуви, а й просідання поверхні. Шахти затопило, почалися рухи, будинки попливли. І завдання полягало в тому, щоб упродовж кількох років спостерігати, як змінюються поверхні: чи є рух, де загроза, що потрібно робити. Ми, наприклад, виявили: під залізницею рух, оскільки вода, яка потрапила в шахти, вимила сіль і ґрунт. Унаслідок таких процесів утворюються провалля; і це справді техногенна катастрофа.

Закінчення на стор. 5.

Не стало Наталії Вигодованець

Кафедра української літератури із сумом повідомляє, що на 86-ому році життя відійшла в засвіти Н.Вигодованець – кандидатка філологічних наук, доцентка кафедри української літератури Ужгородського національного університету, мудра наставниця, талановита педагогиня, науковиця, прекрасна жінка.

Наталія Іванівна народилася в с. Гірне Стрийського району на Львівщині. Фах викладача

української мови й літератури здобула в Ужгородському державному університеті. Після закінчення вишу працювала вчителькою української мови й літератури на Вінниччині та Львівщині. Потім вступила до аспірантури УжДУ. Дисертацію «Лазар Баранович – український письменник другої половини XVII ст.» виконувала під керівництвом ученого В.Микитася. Роботу захистила в 1972 р. у Львівському університеті.

На кафедрі української літератури УжНУ Н.Вигодованець пропрацювала понад 50 років. Сфера наукових зацікавлень широка: давня українська література, закарпатський літературний процес, творчість письменників сучасності тощо. Була знайома дослідницею українського літературного бароко.

Наталія Іванівна запам'яталася чудовою організаторкою кафедральних та факультетських заходів. Як академнастав-

ниця, по-материнськи турбувалася про здобувачів освіти, цікавилася їхнім навчанням, повсякденним життям. Була доброзичливою, товариською, світлою людиною, за що мала велику повагу в колективі. Невтомною працюючою зробила вагомий внесок у розвиток кафедри української літератури та філологічного факультету УжНУ.

Колектив кафедри української літератури висловлює щирі співчуття родині та близьким.

Тетяна Літераті: віднайти втрачений Ужгород

Як зробити історію живою, цікавою та доступною? Як розповісти про минуле так, щоб його захотіли пізнати навіть ті, хто ніколи не цікавився? Саме цими питаннями керується журналістка, авторка серії книжок «Втрачений Ужгород» Тетяна Літераті.

Зустріч із випускницею відділення журналістики організували в Пресклубі молодого журналіста «Медіаперспективи» у межах курсу «Історія української журналістики». Гостя поділилася професійним досвідом, розповіла про роботу з архівами, особливості історичної журналістики та процес створення видань.

Ідея книжки виникла не одразу. Усе почалося із редакційного проекту: Тетяна писала про локації, які зникли з карти міста, про будівлі, що втратили первісний вигляд. Однією з перших історій стала розповідь про кав'ярню «Золотий ключик». «Це місце, де смажили каву. Її аромат линув на весь центр міста. Там позна-

йомилися батьки мого чоловіка, тому писати було особливо відповідально», – згадує авторка.

Згодом ті історії переросли в книжкову серію. Перше видання – «Ужгород. Невгадані історії» – занурює читача в довоєнне місто, розповідаючи про архітектуру, знакові будівлі та видатних містян. Друга – «Втрачений Ужгород. Мандрівка старим містом» – з'явилася в співпраці з ужгородським роторі-клубом та містить розділ про історію цього об'єднання. Третя – «Втрачений Ужгород. Професії та підприємства» – ознайомлює з ремеслами та бізнесами, які колись існували в місті, але з часом зникли.

Один із важливих аспектів журналістики, у якій працює Т.Літераті, – робота з документами. Гостя розповіла: у Берегові є архів, розташований у приміщенні колишньої в'язниці. Налічує понад 1 млн матеріалів з історії Закарпаття. Для того, щоб працювати там, потрібно знати чесь-

ку, німецьку або латинську мови, адже документи – до 1940-их років. Саме завдяки таким дослідженням вдається відновлювати маловідомі факти з минулого нашого міста. Цей етап у роботі є кропітким, потребує часу та терпіння, як наголошувала гостя.

Після початку повномасштабного вторгнення росії в Україну багато людей приїхало до Ужгорода. Тоді журналістці запропонували проводити екскурсії містом, аби ознайомити нових жителів із його історією. «Новий досвід. Я зрозуміла, що історія Ужгорода може бути цікавою й важливою для багатьох, навіть для тих, хто тут народився, але ніколи не замислювався над минулим містом», – зазначає Т.Літераті.

«Мені важливо, аби люди хотіли читати про історію обласного центру, відкривали щось нове. Якщо комусь ці книжки допоможуть побачити минуле під іншим кутом – значить, моя робота була не даремною», – підсумовує авторка.

Зустріч завершилася запитаннями від студентів. Говорили про журналістику, натхнення та виклики професії. Але головний висновок, який зробили присутні: історія – не лише про минуле. Це – про нас тут і зараз. Такі книжки, як «Втрачений Ужгород», сприяють глибшим усвідомленням.

Христинка Сібулатова,
студентка
відділення журналістики.

«Арабески» війни

Сергій Жадан і «Хартія» в УжНУ

Сергій Жадан, відомий український письменник, музикант і військовослужбовець бригади «Хартія», разом із побратимами та посестрами завітав до ректорату нашого вишу, де презентував нову книжку – «Арабески». Пропонує підбірку найцікавіших моментів зустрічі.

«Арабески»: історії, що сплітаються у візерунок війни

Нове видання Жадана – 12 історій про людей, чий життя змінюється під впливом часу та війни. Минуле переплітається із сучасністю, а голоси героїв звучать у просторі змін і випробувань. Це книжка про відповідальність, пам'ять, силу та ніжність, які визначають сьогодишню реальність.

«Хартія»: товариство, що творить нову історію

Під час зустрічі гості розповіли про історію, цінності та філософію бригади «Хартія». Поділилися досвідом навчання, планування й управління бойо-

вими завданнями, а також пояснили, як застосовують стандарти НАТО на практиці та як бачать майбутнє українського війська.

Для чого військовим учити історію

Одне з ключових питань зустрічі – значення історії для наших захисників. Жадан та його побратими наголосили: розуміння минулого допомагає краще орієнтуватися в сьогоденні та планувати майбутнє.

Робопес на службі «Хартії»

Родзинкою стала демонстрація робопса, який допомагає у виконанні бойових завдань.

Також присутні ставили запитання Сергієві Жадану та його побратимам, а ще брали участь у розіграші мерчу «Хартії».

Ця зустріч стала не лише презентацією нової книжки, а й важливою розмовою про війну, історію та майбутнє України.

Вікторія Ливдар,
студентка
відділення журналістики.

14 березня – День українського добровольця. Дякуємо нашим захисникам!

Олександр Рейтій: «Ми намагаємося показати, що математика не є сухою наукою...»

Закінчення. Початок на стор. 5.
Також моніторили зсуви поблизу гірських доріг (біля сіл Ділове та Біла Церква). Ми робили це два роки щонайменше впродовж чотирьох циклів – навесні, узимку, влітку й восени. Визначали рух і повідомляли ДСНС та місцеві органи влади. Через тутешню зміну лісового покриву ґрунт, особливо в періоди інтенсивних дощів, становить значну загрозу, адже величезна маса каміння й глини може звалитися на дорогу, автомобілі. Для того, щоб ужити необхідних заходів, потрібні об'єктивні дані, а їх вдається отримати тільки тоді, коли є спостереження за тривалими періодами. Це теж наука: в основі приладів – фізичні принципи, а всі результати переводяться в цифрові дані.

– У яких проектах ще брали участь?

– Робота, про яку я розповідаю, – мультифакультетська. Займаюся нею приблизно з 2010 р.

Проект «Карпатський зоряний шлях» був присвячений боротьбі зі світловим забрудненням – зайвим освітленням від міст, яке йде вгору. Ініціатором стала словацька Вігорлатська обсерваторія. Річ у тім, що ліхтар має світити на дорогу, майданчик, двір тощо. Але не вгору, бо тоді не видно зірок. У безхмарну ніч в Ужгороді ви побачите тільки 10 % із того, що є насправді. А на території, до прикладу, Ужанського національного природного парку, небо зовсім інакше. Крім того,

це дійсно негативно впливає на людей та тварин. Зокрема, на пташок. Вони орієнтуються за зорями. Коли вночі летять, а зірок не видно – збиваються з курсу. І світло їх теж приваблює. Потім б'ються об будівлі й гинуть. Комахи також летять на світло й гинуть. Щодо людини... Наш мозок регулює, коли потрібно спати, а коли – ні. Удень ми повинні бути активними, а вночі, коли темно, виділяється мелатонін і дає наказ спати. Освітлення дуже цьому заважає. Загалом ми відвідували

школи, розповідали про проблему, як із нею боротися; зустрічалися з місцевими громадами. Зрозуміло, що для змін потрібні кошти. Але в Європі вже давно почали вирішувати таке питання – наприклад, установлювати правильне вуличне освітлення.

– Що плануєте робити далі?

– Зараз триває процес підписання грантового контракту щодо проекту, пов'язаного з озером Синевир. Там є проблема з рівнем води: озеро пересихає в літній період – отож негативні

наслідки для унікальних флори й фауни. Ми хочемо методи, які вже опанували, і наявну техніку використати для того, щоб упродовж двох років моніторити зміни та сформувати науково обґрунтовані рішення для покращення ситуації. Є шість партнерів із трьох країн: України, Словаччини й Угорщини. Тому робота продовжується. Звичайно, забирає багато часу, але це цікаво й приносить користь.

Софія Скиба,
«Погляд».

«Василь Ільницький: журналістика на зламі тисячоліть»

Видання, назву якого внесено в заголовок, презентували в Закарпатській обласній універсальній науковій бібліотеці ім. Ф.Потушняка. Це – зібрання творчого доробку журналіста, редактора, а нині директора Інформаційно-видавничого центру УжНУ В.Ільницького, котрий не так давно зустрів свої 65. Розповів: «Робота тривала доволі довго, тому що бібліографічний показник містить не тільки публікації, надруковані в газетах, журналах, розміщені на сайтах; а й сценарії власних програм, які я зберіг, адже починав кар'єру на обласному телебаченні».

Ідею підготувати таке видан-

ня пану Василю подала обласна книгозбірня, доповнивши серію «Закарпатська публіцистика в іменах: бібліографія». Головна редакторка бібліотеки Іванна Когутич-Гаврош пояснила: «Відповідна бібліографічна серія виникла в 2014 році, у ній уже є чотири видання – покажчики про журналістів. Це – Михайло Бабидорич і сьогодні Василь Ільницький; а поєднали журналістику й літературу ще двоє людей із цієї серії – Олександр Гаврош та Петро Часто. Такий напрям наукової роботи бібліотеки суттєво спрощує пошук інформації».

Із-поміж присутніх на презентації – і ректор УжНУ Во-

лодимир Смоланка. Згадав, як училися з паном Василем у паралельних класах Ужгородського ліцею ім. Т. Г. Шевченка. Зауважив, що дружба триває вже практично пів століття.

Видання – спосіб проаналізувати власний шлях. «То – статистика. Багато чи мало? Ну, порівняно з Федакою – мало, з іншими – багато. Але для мене кожен рядок – частина життя, не тільки творчого, а й особистого. Усі публікації – з усвідомленням ціни слова, ваги й відповідальності. Такими критеріями я керувався й керуюся далі», – підсумував В.Ільницький.

Мирослава Гарздій,
«Погляд».

29 березня в Україні відзначали День філолога – свято вчителів та викладачів мови й літератури, мовознавців, літературознавців і документознавців, бібліотекарів, перекладачів, редакторів, коректорів та всіх, хто має філологічну освіту. Вітаємо фахівців і бажаємо наснаги, творчості, натхнення, енергії, успіхів на професійній ниві!

ІХ Публіцистичні читання-конкурс «Есе про все»-2025

На честь воїнів ЗСУ

До уваги учасників конкурсу! У зв'язку із завантаженістю членів журі в наукових форумах захід із 16 квітня переносимо. Дату повідомимо пізніше в соціальних мережах.
Оргкомітет.

«У задзеркаллі мов горять свічки...»

«Погляд» продовжує подавати добірки поезій. Цього разу зі своїми творами ознайомлює професор кафедри соціології та соціальної роботи УжНУ, доктор наук із державного управління Маріан Токар – автор двох одноосібних збірок віршів. Перша – «Чорно-білі дні...: поетичний триптих» (Ужгород, 2023), а друга – «Урвалася орда до мирної оселі...» Остання з розряду мілітарної поезії, що побачила світ у березні 2025 р. Перші ж поетичні проби пера наш колега робив раніше. Вибрані віршовані твори публікував у літературних альманахах «Душа автора» (Рівне, 2017, 2018) та «Політ моїх думок» (Хмельницький, 2020). Чимало поезій Маріана Юрійовича знаходимо й у соціальній мережі «Facebook». У цьому номері газети пропонуємо читачам деякі з нових віршів автора. Їм властиві актуальність, патріотичність, філософське осмислення...

У ЗАДЗЕРКАЛЛІ МОВ ГОРЯТЬ СВІЧКИ...

...у задзеркаллі мов горять
свічки,
відблискуючи тінями
мільйонів,
що полягли в нерівній
боротьбі
й звучать сумним відлунням
передзвонів...

...московський ворог, наш
відвічний кат,
морив нас сотнями
убивств-голодоморів,
за що шлемо ми їм сто літ
проклять,
щоб відмолити гріх їм не
знайшлося соборів...

...морив, вбивав, яких лише
знущань
не бачила від звіра Україна...
...за волю ж бо шле ворог
покарань,
свобода – ось одна її провина...

...і покоління вслід тих
поколінь,
донині не збагне ота ордина,
яку б не кидав геноцидну тінь,
крізь неї проросте життя
проміння...

...та й знає добре весь
блаженний світ,
що не зламав цим ворог
Україну...

...було так, є і буде сотні літ,
поки червону ростимо
калину!...

**РЕКВІЄМ ЗА ПОЛЕГЛИМ
ГЕРОЄМ-ЗЕМЛЯКОМ...**
...заплаче небо, скотиться
сльоза,
з високих гір полине вниз
рікою...

...так стріне сумно вся
Срібна земля
повернення з війни свого
Героя...

...загинув він в бою з
чужоордою,
що знов пішла народ
вільний гнобить...

...зі злом і підступом, із
люттю нелюдською
не встояв...
...слізно люд за ним скорбить...

...він народився, в світ ішов
для щастя,
для миру й радості вело
його життя...

...та доля з ворогом звела

його, з нещастям,
що зупинило так раптово
це буття...

...зустріли...
...шум вітрів, що дме верхами,
й гцульський гомін десь
сумних трембіт,
мов тихий плач снує поміж
хребтами
старих Карпат, стоять що
сотні літ...

...вже скільки війн вони тут
пережили,
і незліченно стріли вояків...
...і вкотре знову голову
схилили,
аби провести з честю
земляків...

...не плачте гори, не сумуй
Говерло,
спинить сльозинки, Тисо й
Синевир...
...віддав життя своє солдат
так ствердно,
щоб на землі сріберній сявав
мир...

СВІЙ ЗАПОВІТ...
...лякали Україну-Русь
ординці,

плели свої набіги сотні літ...
...й донині важко втямлюють
чужинці,
що ми не стерпим їхніх
пут-чобіт...

...свої закони нам снують
злочинці,
не бачачи, що в нас свій
Заповіт...
...не потребуем ми чужі
гостинці,
коли у нас на все свій смак
і цвіт...

...той ворог згине-зникне на
росинці,
побачить України силу світ...
...і запануем ми в своїй
хатинці,
де мир і спокій осягне навік!...

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ НА АВТОРИТЕТИ...

...зверніть увагу на
авторитети –
у них там Грозний чи то
Калита,
у нас Шевченко і Сковорода!
...у них є Достоєвський і
сокира,
у нас Франко і слово, діло,
книга!

...а ще у них «арап» Петра
мов маркер,
що прославляв убивства,
гвалт і «махлер»...

...у нас же Леся Українка і
Грушевський,
і рідне слово ввів у світ ще
Котляревський,
а ще Петлюра,
Скоропадський і Бандера –
усе для нації! Така у нас
манера...

...то ми із ними різні береги,
ну не зійтися нам ніяк серед
ріки...
...вони чужеє інородне тіло
для Українців, хоч би що
«воно» хотіло...

Я ПО ВІЙНІ...
...я по війні...
...чого лиш не зроблю я...
...зійду на пагорб десь чи на
гору і закличу...
...то байдуже від щастя чи
від болю,
а ще й пушу сльозу...
...та не сльозу одну, а сліз
нехай пів моря...
...так, заридую я до хрипу на
все горло...

...і понесусь...
...щосили бігти буду

будь-куди...
...нічого не побачу я від сліз,
що не зупинять міць
безглуздої ходи...
...спіткнувшись, падаючи ниць,
коліна бивши до крові,
я встану й далі знов впаду і
піднімусь,
піднівши свої руки догори...

...безумство...
...рухи без зупину хаотичні...
...до Господа волання
спорадичні...
...ніщо їх не зупинить...
...біль, так біль...
...уже не той, вже інша в
нього ціль...

...бо по війні я...
...їй кінець, кінець війні...
...а стільки болю, жалю,
злості ще в мені,
на того ворога ще
сил-проклять нести,
здається, без упину я ще б
зміг й не тільки я...

...можливо по війні
звернеться й вся Земля
до нас з пробаченням за ті
роки страждання,
за на життя від смерті
засихання,
за українців із життям
прощання...

...і співчуття,
нездійсненні бажання,
розстріляні і мрії,
й сподівання...

...я по війні...
...чого лиш не зроблю я...

А САКУРА ЦВІТЕ...
...а сакура цвіте...
...росло, змагалось місто,
надій плело великий жмут...
...сміялись діти, радістю
жили батьки,
у мріях ніжилось усе
навколо...

...а сакура цвіте...
...прийшла війна, зів'яли
люди, місто помарніло...
...не чути сміх і радість
ділась десь,
туман північний вкрив
яскраві види...

...а сакура цвіте...
...вона єдина – вічність,
бо більше ніж вона ніхто
в цім місті не живе...
...вона ж то точно і війну
переживе...
...і сакура цвіте...
Маріан Токар.

Вечірній екодIALOG: як зробити сортування ефективним?

Природа може вижити без людей, а люди без неї – ні.
Алі Аншероні

У молодіжному центрі «YouthHub» УжНУ відбулася зустріч екоактивістів «Вечірній екодIALOG: сортування, що працює». Організатори – команда з Дрогобича, яка розпочала діяльність у Слов'янську Донецької області, де відкрила молодіжний центр, а згодом заснувала ще 148 таких осередків.

Після початку війни в 2014 році небагато юні ентузіасти вимушено перенесли роботу до Дрогобича, де відкрили ще два центри. Сьогодні команда підтримує екологічні

ініціативи однодумців, надаючи фінансування до 120 тисяч гривень на реалізацію проектів. Організаторкою заходу була Ганна Авдіянс, голова громадської організації «Платформа ініціатив «Теплиця», яка приїхала з ідеєю стати ресурсом для втілення задумів в Ужгороді.

Програма заходу охоплювала чотириденне навчання та дводенний «Хакатон». На запитання, що може зробити кожен для допомоги природі, Ганна відповіла: «Щонайменше – сортувати сміття та зменшувати культуру споживання. Усе починається із себе: якщо будемо купувати менше продуктів чи речей, які згодом викидаємо, це стане

першим кроком до порятунку довкілля України». Одна з учасниць поділилася досвідом у сфері екоактивізму, розповіла про міжнародні подорожі з власними ініціативами, а також створенням настільної гри «Екотопія». Крім того, команда заснувала екопроект у Львові, де на 1,5 гектара землі реалізує нові творчі ідеї.

Студентам пояснили й проблему вживаних речей, наголосивши: надмірне споживання негативно впливає на довкілля. Ознайомили присутніх і з терміном «апсайклінг» – процесом творчого перетворення непотрібних або непридатних предметів на унікальні вироби мистецтва, побутові речі чи

аксесуари. Такий підхід значно зменшує кількість відходів, стимулює креативний підхід та сприяє сталому розвитку.

На запитання про міфи стосовно довкілля організаторка вечірнього екодIALOGу зазначила: часто люди вважають, ніби сортування сміття не має сенсу, оскільки все згодом потрапляє на загальний полігон. Проте вона підкреслила: «Не нехуйте цими порадами! Усе починається з особистої відповідальності, тому приєднуйтеся до екоактивістів та бережіть природу».

Ксенія Бонюк,
Олена Лазня,
студентки
відділення журналістики.

Третій рік війни, 11 – спротиву...

24 лютого 2022 р. росія жорстоко вторглася в Україну. Цей день став початком війни, яка насправді триває вже 11 років: із моменту анексії Криму, окупації частини Донбасу та Луганщини в 2014-ому.

Українці зіткнулися з неймовірними випробуваннями: утратою рідних, руйнуванням домівок, окупацією та жорстокістю. Але не здалися, продовжують боротися за свої землю і свободу.

«Перебувала в селі під Черніговом із родиною, було боляче за місто й наших хлопців, переживала за сім'ю. Емоцій не мала, тому що панував стрес. Утекти не виходило, там проживали мої родичі, хоч біля нас прилітали ракети, небо розрізали літаки, я кожен вечір чула шум техніки», – ділиться спогадами Софія Щербата, студентка 1 курсу відділення журналістики.

Вищенаведені слова – лише одна з мільйонів історій, що свідчать про силу та незламність. Вони показують, як важко, але водночас героїчно українці протистоять агресору, продовжують жити.

Ми не знаємо, коли закінчиться війна. Але віримо: Україна переможе. Тому що боремося за свою землю, за свою свободу, за своє майбутнє.

Вікторія Ливдар,
студентка
відділення журналістики.

ФОТОФАКТ
Закарпатські сноубордисти фінішували призерками на Кубку Європи у Швейцарії! Так, магістрантка юридичного факультету Надія Гапатин стала володаркою срібної медалі, а в тому ж Давосі випускниця УжНУ Аннамарі Данча поповнила спортивну скарбничку подвійним «сріблом» та «бронзою»!
Володимир Тарасюк,
«Погляд».

Волейболу спартакіадно!

3а програмою 72-ої Спартакіади серед студентів ДВНЗ «Ужгородський національний університет» відбулися чергові змагання – із волейболу. У баталіях виступили команди 10 факультетів. Попе-

редньо учасників розподілили на три групи. Відтак остаточно долю призових місць було визначено у фіналі.

За підсумками турніру, третє місце посіли представники медфаку, другими фінішували

юристи. А переможцями стали студенти факультету здоров'я та фізичного виховання. Вітання всім призерам!

Наталія Семаль,
завідувачка
кафедри фізичного виховання.

Відчути «Подих війни»...

Зустріч із поетесою

Студенти філологічного факультету поспілкувалися з авторкою поетичної збірки «Подих війни» О.Прібитковою. До книжки ввійшли вірші з перших днів уторгнення ворога до 2023 року. Пані Олена розповіла, що кожна поезія – вияв почуттів, які переповнювали.

Зустріч видалася теплою та зворушливою. Студенти не тільки слухали твори з уст авторки, а й ділитися власними думками, переживаннями.

О.Прібиткова розповіла про особливості процесу створення збірки, про натхнення, біль... Молодь активно ставила запитання, цікавилася тим, як змінилося світосприйняття авторки за час війни та які теми вважає найбільш важливими. Пані Олена закінчила зустріч анонсом наступної збірки, що називатиметься «Подих перемоги».

Тетяна Гриненків,
студентка
українського відділення.

Крим – це Україна!

Філологи долучилися до Дня спротиву окупації автономної республіки

Філологічний факультет Ужгородського національного університету долучився до всеукраїнських заходів, присвячених Дню спротиву окупації Автономної Республіки Крим та міста Севастополь.

Виховну годину організували студенти 3 курсу українського відділення: поєднали історичну складову, ліричні відступи та дискусійні питання про цей день у літописі війни, яку розгорнула росія проти України. Зачитували й вірші. Зокрема, кримськотатарської поетки Сеяре Кокче «Плаче серце, наче чайка серед хвиль»: тут і про відвагу, і про нескореність, і про ненависть до ворога...

Учасники заходу висловили

слова подяки жителям Криму, котрі продовжують чинити опір окупантам на півострові, а ще захисникам і захисницям, які відстоюють право України на територіальну цілісність, волю та незалежність. Саме тому так щиро й зворушливо прозвучала «Молитва за Україну» у виконанні всіх, хто долучився. Викладачі, студенти, присутні на виховній годині одностайні у висновку: Крим був і залишається частиною України, нас еднають спільні доля, боротьба, непохитна віра в мирне майбутнє на вільній землі. Разом до перемоги! Слава Україні!

Юлія Русин,
студентка

українського відділення.

Збереження традицій деревообробки: міжнародний проєкт «DRANICA.24»

В Археологічному музеї нашого вишу презентували проєкт «Промоція дерев'яних виробів як елементів нематеріальної культурної спадщини Карпатського євросередині. Технічний посібник з традиційної обробки деревини».

Метою ініціативи, координованої Торгово-промисловою палатою повіту Марамуреш у партнерстві з Музеєм Марамуреша

(Румунія), Ужгородським національним університетом (Україна) та Університетом Мішкольц (Угорщина), є зміцнення співробітництва, покращення якості життя через культуру й сталий туризм шляхом збереження, популяризації деревообробництва Карпатського євросередині, зближення місцевих громад та зменшення бар'єрів між країнами-членами ЄС (Угор-

щиною, Румунією) та Україною.

Оксана Свеженцева, очільниця відділу міжнародних зв'язків і комунікаційна менеджерка проєкту, розповіла: «Злагоджена робота з міжнародними партнерами дала бажаний результат. Наприкінці минулого року дізналися, що отримали грант у розмірі 476809 євро. Учасники дофінансують 10 % суми».

«DRANICA.24» має кілька

завдань: дослідження, документування культури деревообробки регіону; створення технічного довідника, проведення воркшопів та інших заходів; популяризація туристичного напрямку та культурної нематеріальної спадщини.

Через два роки, як зазначила О.Свеженцева, буде розроблений технічний посібник із деревообробки. Майстер-класи

планують проводити як у майстернях, так і в університеті.

Команда, яка працює над задумом: проректорка нашого вишу Мирослава Лендбел, відповідальна за комунікацію Оксана Свеженцева, а фінансово-юридичну складову забезпечує Руслана Волошин. Над посібником працюватимуть також: Володимир Гуцул, Надія Керецман, Павло Леньо, Юрій Славик, Тарас Дацьо.

Запрошують усіх, хто має інтерес до цієї теми, на воркшопи, де можна буде спостерігати за технікою обробки дерева.

Власне презентація проєкту «DRANICA.24» стала важливим кроком у збереженні та популяризації традиційної деревообробки Карпатського євросередині. Завдяки співпраці України, Румунії та Угорщини вдасться не лише задокументувати нематеріальну культурну спадщину, а й передати знання новим поколінням. Заплановані дослідження, майстер-класи та технічний посібник сприятимуть розвитку сталого туризму, зближенню громад, інтеграції України в європейський культурний простір.

Аліна Глуханіч,
Ксенія Бонюк,

студентки
відділення журналістики.

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ!

Читайте «Погляд» на сайті Ужгородського національного університету за покликанням: uzhnu.edu.ua/uk/cat/university-poglyad/issues. А з найважливішими матеріалами номера ознайомлюйтеся на сторінці газети в соціальній мережі «Фейсбук»: www.facebook.com/uzhnu.poglyad.

АНЕКДОТИ

– Ти чому нічого не робиш?
– Усе, що не робиться, – на краще!

Сашко запізнився до школи й виправдовується:

– Даруйте, Іване Івановичу, але мама сьогодні проспала.

– Скажіть, це ваш автомобіль?

– Частково.

– Це як?

– Ну як: він оформлений на дружину, їздить на ньому син, іноді за місто виїжджає й дочка, а якщо потрібний ремонт, то – мій.

Раніше діти доношували одяг старших. Тепер батьки доношують за дітьми гаджети.

ВЕСЕЛИМ ОЛІВЦЕМ

ПОГЛЯД

Орган вченої ради Ужгородського національного університету. Замовлення № 642. Ціна – безкоштовно. Виходить щомісяця. Номер підписано до друку 01.04.25. Засновник і видавець – ДВНЗ «Ужгородський національний університет». 88003, м. Ужгород, вул. Підгірна, 46. Номер надруковано у видавництві «А-Прінт»; 46010, м. Тернопіль, вул. Текстильна, 28. Тел.: (352) 52-27-37, 067-350-17-94. Наклад – 1000 примірників. Формат А3, 2 ум. друк. арк. Реєстраційне свідоцтво ЗТ № 449/41 від 7.02.2008. Відповідальність за зміст публікацій покладається на авторів. Відповідальна за випуск номера: С.Ю.Скиба.

Головний редактор:
В.Ю.Тарасюк.

Художній редактор:
С.Ю.Скиба.

Коректор:
М.Б.Гараздій.

Адреса редакції: 88016, м. Ужгород,
вул. Університетська, 14 (ауд. 424).

Поштова скринька:
poglyad@uzhnu.edu.ua

Телефон редакції:
067-880-85-71.